

Nr 25.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om åtgärder för utrotande av den s. k. nosmasken på Öland.

(2:a avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 207 av herr *Mannerskantz m. fl.* och II: 329 av herr *Jonsson* i Skedsbygd, har hemställts, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t måtte utfärda erforderliga bestämmelser eller för riksdagen framlägga förslag till sådana, som erfordras för att den s. k. nosmasken må kunna utrotas på Öland».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för nämnda yrkande, hänvisas till motionerna.

I skrivelse den 6 februari 1945 hemställde Kalmar läns södra hushållningssällskap hos Kungl. Maj:t om åtgärder för ett organiserat utrotande av nosmasken hos häst på Öland. Sedan utlåtanden däröver inhämtats från lantbruksstyrelsen och medicinalstyrelsen, fann Kungl. Maj:t genom beslut den 2 augusti 1946 framställningen icke för närvarande föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd. Av motionärerna ha till utskottet överlämnats vissa handlingar rörande omförmälda ärende, däribland ett av professorn H. Magnusson avgivet, den 8 november 1944 dagtecknat yttrande rörande nosmasken och dess bekämpande. Ur nämnda yttrande må här återgivas följande.

Den s. k. nosmasken är larven till fr. a. *Gastrophilus haemorrhoidalis* (stygngflugan). Det synes som om densamma är mera vanlig på Öland än annorstädes och att den här i olikhet med vad som i allmänhet förekommer ofta sätter sig i svalget. Det har vidare konstaterats, att mask är mycket vanlig och rikligt förekommande å ölandsmaterialet. Detta sammanhänger med att man på Öland har en intensiv hästavel och ofta på förhållandevis små ytor håller rikligt med hästar, vilka icke regelbundet avmaskas. Då det särskilt gäller *Gastrophilus*arterna må framhållas, att dessa överleva år från år endast i form av larver i hästens inälvor. Styngflugorna ha en mycket kort levnadstid, endast ett par veckor, och taga under denna tid ingen näring. Sedan de ha blivit befruktade och lagt sina ägg försvinna de helt. Kan man därför från hästarna avlägsna larverna, innan de hunnit bliva fullt utvecklade och lämpliga för förpuppning i jorden, kan ifrågakarande parasit helt utrotas på sätt som har skett med *Hypoderma* hos nötkreaturen.

Man har ett tillförlitligt maskmedel, när det gäller styngflugornas larver hos häst, när larverna sitta i och vid magsäcken, i kolsvavla, men detta medel kan icke appliceras i svalget på grund av att alltför stor retning uppkommer. Emellertid är stynglarvernas älsklingssäte magsäcken och tolvfingertarmen och genom en ett par gånger upprepad kolsvavlekur å alla hästar

under vinterhalvåret skulle säkert faran för parasitinvasion reduceras i så hög grad, att man icke längre skulle få något besvär med den s. k. nosflugan. På grund av Ölands isolerade läge behöver man icke befara någon nämnvärd invasion av styngflugor från fastlandet.

Utskottet har i vederbörlig ordning införskaffat utlåtanden i ärendet från lantbruksstyrelsen och veterinärstyrelsen.

Lantbruksstyrelsen har erinrat, att styrelsen i utlåtande över Kalmar läns södra hushållningssällskaps förenämnda skrivelse uttalat, att styrelsen ansåge det synnerligen önskvärt att åtgärder vidtoges från det allmännas sida för att utrota nosmasken, men att det syntes svårt att finna en lämplig form för ett statligt ingripande härutinnan. Styrelsen ifrågasatte därför, huruvida icke utrotandet kunde göras frivilligt mot att staten vidkändes samtliga kostnader därför.

Dessa synpunkter har lantbruksstyrelsen förklarat sig alltjämt vidhålla. Då emellertid vid ett frivilligt bekämpande av i frågavarande parasit viss risk förelåge att bekämpningen icke bleve tillräckligt effektiv på grund av att vissa hästägare försummade att avmaska sina hästar, har styrelsen ansett det måhända lämpligast att utrotningskampanjen gjordes obligatorisk för samtliga hästägare. I varje fall syntes det vara av behovet påkallat, att en organiserad bekämpningskampanj igångsattes under hushållningssällskapets ledning.

Veterinärstyrelsen har inledningsvis erinrat, att medicinalstyrelsen i utlåtande den 26 juni 1946 över hushållningssällskapetets skrivelse avstyrkt vidtagande av åtgärder under hänvisning till att djurägarna på frivillighetens väg låtit utföra avmaskning av sina hästar i avsevärd omfattning och att arbetet härmed borde fortgå ostört utan statligt ingripande. Styrelsen har därefter anfört bland annat följande.

De erfarenheter, som vunnits av det frivilliga nosmaskbekämpandet, giva vid handen, att de förhoppningar, som medicinalstyrelsen i sitt förenämnda utlåtande förklarade sig hysa beträffande resultatet av detsamma, icke blivit infriade. Det gäller sålunda, bland annat, att söka få fram ett bekämpningsmedel, som är mera effektivt än kolsvavlan samtidigt som det medför mindre risker för det behandlade djuret och den som utför behandlingen. Detta är forskningsproblem, vars lösande troligtvis kommer att kräva en del tid. Intill dess får man lita till kolsvavlemetoden, men det är då att märka, att behandlingarna draga kostnader, som många hästägare säkert kommer att hesitera inför. Då det vidare är nödvändigt, att deltagandet i bekämpandet blir hundraprocentigt, torde det bli ofrånkomligt att göra bekämpandet obligatoriskt under statens medverkan.

Veterinärstyrelsen, som finner det vara ett betydande intresse att i möjligaste mån söka befria den öländska häststammen från den plåga, som nosmaskinvasionen obestriddligen utgör, kommer att med uppmärksamhet följa resultatet av den för närvarande pågående avmaskningen. Först när detta låter sig överblicka och säkrare hållpunkter sålunda erhållits för ett bedömande av de riktlinjer, efter vilka ett obligatoriskt bekämpande bör läggas upp, är styrelsen beredd att framlägga förslag om ett sådant bekämpande och om anvisande av härför erforderliga medel. Styrelsen ämnar emellertid redan dessförinnan undersöka möjligheten att igångsätta forskning rörande förbättrade bekämpningsmetoder och kommer att söka av

Kungl. Maj:t utverka, att medel för dylik forskning ställas till styrelsens förfogande.

Utskottet. Såsom av den föregående redogörelsen framgår förorsakar den s. k. nosmasken hos därav angripna hästar plågsamma sjukdomstillstånd, som stundom kunna bliva så svårartade att hästarna måste nedslaktas. Med hänsyn till den omfattning dessa parasitangrepp tagit på Öland, finner utskottet angeläget att effektiva åtgärder vidtagas för att utrota nosmasken. En förutsättning härvid synes emellertid vara, att samtliga hästägare inom det angripna området låta vidtaga avmaskning av sina hästar. Huruvida det skall visa sig möjligt att åstadkomma en sådan anslutning till nosmaskbekämpandet på frivillighetens väg synes utskottet tveksamt. Vissa omständigheter tala otvivelaktigt för att så icke kommer att bliva fallet. Under dylika omständigheter anser utskottet starka skäl tala för motionärernas förslag att bestämmelser utfärdas, som tvinga hästägarna på Öland att ansluta sig till nosmaskbekämpandet, på i huvudsak samma sätt som skett i fråga om bekämpandet av nötbrosen hos nötkreatur. Innan dylika tvångsåtgärder vidtagas synes det emellertid utskottet erforderligt att ytterligare erfarenheter vinnas angående nosmaskbekämpandet. Utskottet vill i detta sammanhang särskilt understryka önskvärdheten av att frågan om lämpligare bekämpningsmedel närmare undersökes. Med hänsyn härtil och då veterinärstyrelsen förklarat sig ha sin uppmärksamhet riktad på ifrågasvarande spörsmål anser sig utskottet icke böra tillstyrka bifall till motionerna.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att de likalydande motionerna I: 207 och II: 329 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 27 april 1948.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Närvarande: se under utlåtandet nr 22.